

JORD- OCH SKOGSBRUKSUTSKOTTETS BETÄNKANDE 11/2009 rd

Regeringens proposition med förslag till lagar om växtförädlarrätt och om ändring av lagen om handel med utsäde samt 49 kap. 2 § i straff- lagen

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 15 juni 2009 en proposition med förslag till lagar om växtförädlarrätt och om ändring av lagen om handel med utsäde samt 49 kap. 2 § i strafflagen (RP 98/2009 rd) till jord- och skogsbruksutskottet för beredning.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- specialmedarbetare Marja Savonmäki och regeringssekreterare Pirjo Tomperi, jord- och skogsbruksministeriet
- lagstiftningssekreterare Minna Laherto, justitieministeriet
- chefsjurist Risto Airikkala, Centraförbundet för lant- och skogsbruksproducenter MTK
- överinspektör Kaarina Paavilainen, Livsmedelssäkerhetsverket Evira

- verkställande direktör Markku Äijälä, Boreal Växtförädling Ab
- ombudsman Johannes Hahl, Siemenkauppiaitten Yhdistys ry
- professor Risto Tahvonen, Forskningscentralen för jordbruk och livsmedelsekonomi.

Dessutom har skriftligt utlåtande lämnats av

- dataombudsmannens byrå
- Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund SLC
- ProAgria Keskusten Liitto
- Helsingfors universitet
- Skogsforskningsinstitutet
- Livsmedelsindustrieförbundet rf
- Handelsträdgårdsförbundet
- Trädgårdsförbundet
- Finska Centralen för Utsädespotatis Ab
- Centralen för Sockerbetsforskning.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår att det stiftas en ny lag om växtförädlarrätt som ersätter den gällande lagen från år 1992. Genom reformen ska lagens struktur förtydligas och lagen utformas så att den motsvarar kraven i grundlagen. Behovet av att stifta en ny lag beror också på administrativa ändringar, eftersom växtförädlarrättsbyrån har

upphört och Livsmedelssäkerhetsverket i stället blir ny registermyndighet.

Den föreslagna lagen ska tillämpas på beviljande av nationell växtförädlarrätt. Med växtförädlarrätt avses förädlarens ensamrätt att utnyttja en sort yrkesmässigt. Den föreslagna lagen motsvarar till sitt innehåll kraven i den internatio-

nella konventionen för skydd av växtförädlingsprodukter (UPOV). I propositionen har också Europeiska gemenskapens lagstiftning om växtförädlarrätt beaktats. Syftet med lagen är att trygga en lönsam växtförädlingsverksamhet i

Finland och att också garantera tillgången på utländska sorter.

I lagen om handel med utsäde och i strafflagen görs nödvändiga tekniska ändringar som beror på den ändrade lagstiftningen.

Lagarna föreslås träda i kraft hösten 2009.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmän motivering

Bestämmelser om skydd av växtsorter finns på gemenskapsnivå i rådets förordning (EG) nr 2100/94, som också väger in UPOV-konventionen. Europeiska gemenskapen anslöt sig till UPOV-konventionen 2005. Nationella förfaranden tillämpas på beviljande av växtförädlarrätt. Alternativt kan förädlaren hos Gemenskapens växtsortsmyndighet ansöka om rätt som gäller inom hela gemenskapen. De sorter som skyddas måste dock alltid uppfylla internationellt erkända krav.

Enligt motiven till propositionen är det i princip möjligt att byta det nationella skyddet mot gemenskapens skydd eller tvärtom, men nyhetskravet för att skydd ska beviljas gör att det i praktiken är svårt att byta. Finländska förädlare har sällan sökt förädlarrätt i gemenskapen, för det är betydligt dyrare än nationellt skydd. Dessutom är sorterna förädlade så att de lämpar sig för odling i Finland, så det finns ingen stor efterfrågan på dem i en stor del av Europa. Nationellt skydd söks årligen för ca tio sorter. Gemenskapsskydd har bara sökts för två sorter sedan 1994.

Syftet med lagförslaget om växtförädlarrätt är att förtydliga det materiella innehållet i lagen och närmare definiera UPOV-konventionens krav. Lagen ska utformas så att den till alla delar motsvarar kraven i grundlagen, som utfärdades efter att lagen trädde i kraft, genom att de uppgifter om växtförädlarrätt som ska lagras i registren och bestämmelserna om bemyndigande preciseras. Samtidigt revideras de administrativa bestämmelserna i lagen. Växtförädlarrättsbyrån har upphört 2007 och dess uppgifter har överförts till Livsmedelssäkerhetsverket Evira,

som enligt den föreslagna lagen ska bli behörig myndighet med ansvar för tillämpningen och verkställigheten av lagen. Eftersom lagen har blivit ändrad många gånger är det ändamålsenligt att genomföra ändringarna som en totalrevidering.

För att det ska vara ekonomiskt lönsamt att odla i Finland måste odlaren få tillgång till växtsorter som lämpar sig för finländska förhållanden. En stor del av de sorter som förädlats i övriga Europa lämpar sig inte för finländska odlingsförhållanden. Det viktigaste syftet med lagförslaget är att skydda växtförädlarnas rätt att få ersättning för användning av sorter som de förädlat, varvid den ekonomiska basen för att ta fram nya sorter är tryggad. Med tanke på det här målet är det viktigt med ett klart, snabbt och rättvist system för godkännande, där bästa möjliga sakkunskap anlitas.

I den föreslagna lagen om växtförädlarrätt ska rätten fortfarande avgränsas så att odlarna i fråga om vissa sorter har rätt att använda utsäde som producerats på den egna lägenheten för förökningsändamål genom att betala en avgift för användning av egenproducerat utsäde till sortägaren. Detta bygger på en ändring som gjordes i den gällande lagen redan 2005. Enligt den ska producentorganisationerna och den organisation som representerar fröhandlarna ha ett gällande avtal om storleken på avgifterna. Avtalet är ett villkor för att myndigheten ska lämna ut den information som behövs för att avgifterna ska kunna samlas in. Ambitionen har varit att få ett balanserat förhandlingsläge mellan ägarna och odlarna i fråga om avgifterna. Dessutom har syftet varit att tillförsäkra odlaren försörjning genom att hindra att avgiften blir oskäligt hög.

Utskottet understryker också här att det med tanke på fortsatt jordbruksproduktion är nödvändigt att fortlöpande få nya sorter att odla. Det förutsätter att växtförädlarna är intresserade av vår marknad, vilket hör nära samman med hur deras rättigheter fullföljs i vårt land. Därför är det viktigt att ett heltäckande och effektivt avgiftssystem uppehålls och utvecklas.

Utskottet har erfarit att de finländska växtförädlarnas sorter täcker in upp till 70 procent av odlingsarealen för de viktigaste lantbruksväxterna i vårt land. Det kan ses som ett resultat av förädlingsarbete med hög standard och ett bevis på att satsningarna på förädling har burit frukt. Men den ledande ställningen på marknaden vittnar också om att vår inhemska växtförädling är mycket kommersiell i landet. Därför utfaller konkurrensläget inte nödvändigtvis på samma sätt som i andra EU-länder, där sortutbudet på ett stort antal växtförädlingsanstalter är betydligt mer omfattande. I internationell jämförelse har vi i dagsläget hög prisnivå på utsäde i relation till priset på den skörd som säljs.

Visserligen har man sett vissa problem med hur förädlarrätten fullföljs i dagens system. Enligt en inkommen utredning förekommer det försäljning av icke certifierat utsäde. Den som innehar växtförädlarrätt ska ur landsbygdsnäringsförvaltningens informationssystem få ut bara de uppgifter som behövs för att samla in avgifter för användning av egenproducerat utsäde och som odlarna har uppgett i stödansökan, noterar utskottet. Ur landsbygdsnäringsregistret får det lämnas ut uppgifter bara i den omfattning som är nödvändigt för att kontrollera skyldigheten att betala avgift. Den allmänna principen för avhängighet av syftet med behandling av personuppgifter kräver också detta.

Utskottet påpekar att det i 4 § 2 mom. i den föreslagna lagen föreskrivs: "Följande åtgärder som gäller förökningsmaterial förutsätter tillstånd av innehavaren av växtförädlarrätten på villkor som denne bestämt: 1) förökning, 2) bearbetning för förökningsändamål, 3) marknadsföring, export och import, och 4) lagring för nå-

got i 1—3 punkten nämnt ändamål." Bestämmelsen täcker alltså också in förökningsmaterial från växter med vegetativ förökning. Växtförädlarrätten enligt UPOV-konventionen från 1991 gäller alla växtsläkten och växtarter. Enligt utredning kan de som förädlar trädgårdsväxter upprätta ett system för växter med vegetativ förökning motsvarande avgiftssystemet för egenproducerat utsäde. Också då är det innehavarna av växtförädlarrätt som själva ska se till att de får ersättningar.

Det är alltså ett viktigt förslag i propositionen att Livsmedelssäkerhetsverket Evira ska ta över växtsortsnämndens uppgift att godkänna växtförädlarrätter. Samtidigt ska lagen om handel med utsäde ändras så att den också omfattar växtsortsnämndens uppgifter. Evira ska besluta om godkännandet av rätten efter att först ha hört olika experter. Syftet med överföringen är att effektivisera och förtydliga verksamheten. Målet är att bidra till framtagningen av växtsorter och anknytande innovationer och konkurrenskraft. Förslaget innebär inte några nya rättigheter för rättsinnehavarna och inte heller nya skyldigheter för dem som använder rätten. Den föreslagna lagen har således inte några nya ekonomiska verkningar.

Behandlingen av ansökan om växtförädlarrätt, anteckningen om beviljad rätt i registret över växtförädlarrätter och upprätthållandet av gällande rätt är avgiftsbelagt. Ansökningsavgift, avgift för ny behandling och årsavgift ska tas ut i analogi med den gällande lagen. Nivån på den avgift som registermyndigheten påför sortägaren ska justeras regelbundet. Enligt 6 § i lagen om grunderna för avgifter till staten (150/1992) ska den avgift som myndigheterna uppbär för en prestation motsvara beloppet av statens totalkostnader för prestationen, dvs. självkostnadsvärdet.

Med hänvisning till propositionen och övrig utredning anser utskottet att propositionen är behövlig och motiverad. Utskottet tillstyrker lagförslaget med anmärkningarna ovan och följande ändringsförslag.

Detaljmotivering

1. Lag om växtförädlarrätt

19 §. *Undersökning av sort.* Det står i motiveringen att växtförädlarrätt kan fås först efter att det genom undersökning av sortens växtmaterial utretts om sorten uppfyller kraven på särskiljbarhet, enhetlighet och beständighet. Undersökning av sorten hör inte i detta fall till förvaltningsuppgifterna, utan det är sökanden som är uppdragsgivare och också den som betalar för undersökningen. Därför föreslår utskottet att 1 mom. förtydligas.

Enligt föreslagna 2 mom. ska sökanden tillhandahålla Evira eller den av Evira förordnade myndigheten eller inrättningen behövligt material av sorten och övriga behövliga upplysningar. Enligt motiven ska undersökningen också kunna utföras av någon annan än en myndighet. Sorterna ska undersökas enligt internationella bedömningsgrunder beroende på den växtsort som ska testas, antingen enligt CPVO:s eller UPOV:s provningsriktlinjer. Alla som utför undersökningar, också andra än Evira, ska vara kompetenta att utföra undersökningar. Utskottet föreslår att momentet preciseras med att de upplysningar som avses där ska lämnas till Evira eller den som utför undersökningen.

22 §. *Registret över växtförädlarrätter.* Enligt 4 mom. kan närmare bestämmelser om uppgifter som ska antecknas i registret utfärdas genom förordning av jord- och skogsbruksministeriet. Utifrån en utredning anser utskottet att bemyndi-

gandet är alltför öppet. Därför föreslår utskottet att momentet kompletteras med en hänvisning till 1 mom. som innehåller bestämmelser om de uppgifter som ska föras in i registret över växtförädlarrätter om godkända växtförädlarrätter.

2. Lag om ändring av lagen om handel med utsäde

5 a §. *Växtsortsnämnden.* Paragrafens 3 mom. innehåller ett bemyndigande att utfärda förordning med närmare bestämmelser om växtsortsnämndens sammansättning, beslutförhet och godkännande av sorter. Utskottet påpekar att lagförslaget inte innehåller någon grundläggande bestämmelse om beslutförhet. Därför blir det öppet vilka närmare bestämmelser som kan utfärdas genom förordning. Utifrån en utredning föreslår utskottet därför att omnämmandet av beslutförhet stryks i momentet. Dessutom föreslår utskottet att bemyndigandet preciseras i fråga om godkännande av sorter, så att närmare bestämmelser kan utfärdas om villkoren för godkännande.

Förslag till beslut

Således föreslår jord- och skogsbruksutskottet

att lagförslag 3 godkänns utan ändringar och

att lagförslag 1 och 2 godkänns med ändringar (Utskottets ändringsförslag).

Utskottets ändringsförslag

1.

Lag om växtförädlarrätt

I enlighet med riksdagens beslut förekrivs:

1 kap.	22 §
Allmänna bestämmelser	<i>Registret över växtförädlarrätter</i>
1—3 § (Som i RP)	(1—3 mom. som i RP) Närmare bestämmelser om innehållet i de anteckningar som införs i registret <i>enligt 1 mom.</i> kan utfärdas genom förordning av jord- och skogsbruksministeriet.
2 kap.	
Växtförädlarrätt	
4—9 § (Som i RP)	23 § (Som i RP)
3 kap.	5 kap.
Villkor för beviljande av växtförädlarrätt	Sortnamn
10—11 § (Som i RP)	24—25 § (Som i RP)
4 kap.	6 kap.
Godkännande av växtförädlarrätt	Upphörande, ogiltigförklarande och förverkande av växtförädlarrätt
12—18 § (Som i RP)	26—29 § (Som i RP)
19 §	7 kap.
<i>Undersökning av sort</i>	Licens, tvångslicens och ömsesidig tvångslicens
Evira ordnar att sorten undersöks <i>på begäran av sökanden</i> i enlighet med internationella metoder för att utreda om sorten är särskiljbar, enhetlig och beständig, om inte undersökningen av särskilda skäl ska anses onödig.	30—32 § (Som i RP)
Sökanden ska tillhandahålla Evira eller den som <i>utför undersökningen</i> behövligt material av sorten och övriga behövliga upplysningar.	8 kap.
20 och 21 § (Som i RP)	Privaträttsligt skydd
	33—40 § (Som i RP)

9 kap.
Straffbestämmelser

41—44 §
(Som i RP)

10 kap.
Särskilda bestämmelser

45—50 §
(Som i RP)

2.

Lag

om ändring av lagen om handel med utsäde

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen den 4 augusti 2000 om handel med utsäde (728/2000) 5 § 1 mom. och
fogas till lagen en ny 5 a § som följer:

5 §
(Som i RP)

5 a §

Växtsortsnämnden

(1 mom. som i RP)

Närmare bestämmelser om växtsortsnämndens sammansättning (*utesl.*) och *villkoren* för godkännande av sorter kan utfärdas genom förordning av jord- och skogsbruksministeriet.

Ikraftträdande
(Som i RP)

Helsingfors den 1 december 2009

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Jari Leppä /cent
vordf. Pertti Hemmilä /saml
medl. Lasse Hautala /cent
Hannu Hoskonen /cent
Johanna Karimäki /gröna
Esa Lahtela /sd
Mats Nylund /sv

Klaus Pentti /cent
Petri Pihlajaniemi /saml
Erkki Pulliainen /gröna
Kari Rajamäki /sd
Arto Satonen /saml
Pekka Vilkuna /cent.

Sekreterare var

utskottsråd Carl Selenius.